

PROČ SE V CHYSTANÉM ROZPOČTU NEVYPLATÍ ŠETŘIT NA VZDĚLÁVÁNÍ

Začátek ekonomické recese se projevuje ve všech oblastech financování školství od financování pedagogické práce přes placení energií až po další vzdělávání pedagogických pracovníků. Zdroje je potřeba investovat efektivně. V následujícím krátkém přehledu prezentuje EDUin výběr oblastí, které mohou být zasaženy úsporami, a také nástroje, kterých lze využít a jsou již nyní dostupné.

Evropské programy

Důležité finance nabízejí **evropské programy** typu Národní plán obnovy nebo OP Jan Amos Komenský. Finance se z nich dostávají prostřednictvím administrativních žádostí, které musí být pro ředitele jednoduché. MŠMT nabízí efektivní [metodickou podporu](#) skrz [infolinku](#) i [semináře](#). Z důvodu decentralizace české vzdělávací soustavy by se však do procesu měli zapojit i zřizovatelé a nabídnout školám kapacity pro administraci konkrétních žádostí o finance. Bezproblémové čerpání zdrojů je klíčové i kvůli tomu, že rozpočet MŠMT v určitých kapitolách spoléhá na to, že školy těchto zdrojů využijí a nebudou například digitální techniku nebo další vzdělávání učitelů financovat z jiných rozpočtů.

Národní plán obnovy má několik cílů. Jedním z nich je podpora vybraných 400 škol se skupinami žáků ze znevýhodněného prostředí a podprůměrnými vzdělávacími výsledky, které jsou úzce spojeny s jejich sociálním pozadím a podmínkami školy. Finance půjdou na zvýšení počtu pracovníků podpůrných profesí nebo do posílení kompetencí pedagogických pracovníků pro práci s heterogenními skupinami (znevýhodněných) žáků. To celé je základem pro vytvoření permanentního financování škol na základě definovaných indikátorů (socioekonomické znevýhodnění, zhoršené výsledky vzdělávání aj.). Finance proudí do škol prostřednictvím výzev a ad hoc normativů (školy nemusí posílat žádost a dostanou peníze na předem určený účel za předem definovaných podmínek a kritérií). Součástí NPO je i 1 mld. Kč vyhrazena na doučování, které je zacíleno jak na děti omezené pandemií, tak na uprchlíky z Ukrajiny.

PROČ SE V CHYSTANÉM ROZPOČTU NEVYPLATÍ ŠETŘIT NA VZDĚLÁVÁNÍ

Druhým zaměřením NPO je digitalizace, která má proběhnout na základních školách, gymnáziích i univerzitách. V regionálním školství se mají školy vybavit technikou a také přizpůsobit výuku rozvoji digitální gramotnosti (využívání digitálních zdrojů, práce s aplikacemi, programování). Dále se má zlepšit úroveň vybavení škol a založení fondu mobilních digitálních zařízení, čímž se přispívá ke snižování nerovností, protože škola bude moct dětem bez vlastního počítače nabízet alternativu. V neposlední řadě cílí na podporu digitálních kompetencí pedagogů. Celkový nárok z Národního plánu obnovy na komponentu digitalizace je 4 857 mil. Kč (bez DPH).

O jaké učební pomůcky lze žádat z NPO v rámci digitalizace ([MŠMT](#))

Mateřské školy:

- Notebooky, ultrabooky, chromebooky, tablety, chytré mobilní telefony apod., včetně příslušenství (nabíjecí boxy, obaly apod.) a softwarového vybavení
- Příslušenství typu webkamery, myši, sluchátka, klávesnice, obaly apod.
- Robotické a programovatelné digitální učební pomůcky (roboti, robotické stavebnice)
- Digitální zařízení pro děti se speciálními vzdělávacími potřebami (pomůcky pro alternativní ovládání počítače, software pro rozpoznávání hlasu, zvětšování obrazu na displeji, automatické čtení textu, čtečky pro osoby se zrakovým postižením)
- Softwarové vybavení, tj. licence nebo on-line aplikace

Základní školy:*

- 3D tiskárny a 3D pera.
- Zařízení pro využití rozšířené nebo virtuální reality
- Zařízení spadající do kategorie „Internet věcí“ (Internet of Things, IoT) a badatelská technika, vč. čidel a mikroskopů
- Geolokační technika
- Robotické a programovatelné učební pomůcky, např. roboti, robotické stavebnice
- Snímací zařízení jako skenery pro využití virtuální/rozšířené reality, vizualizéry, fotoaparáty, kamery apod.

PROČ SE V CHYSTANÉM ROZPOČTU NEVYPLATÍ ŠETŘIT NA VZDĚLÁVÁNÍ

- Digitální technologie pro žáky se SVP, např. pomůcky pro alternativní ovládání počítače, software pro rozpoznávání hlasu, zvětšování obrazu na displeji, automatické čtení textu, čtečky pro osoby se zrakovým postižením apod.
- Softwarové vybavení, tj. licence nebo on-line aplikace, notebooky, ultrabooky, chromebooky, tablety, mobilní telefony apod., včetně příslušenství, tj. nabíjecí boxy, obaly apod.

* vzdělávání podle RVP ZV, RVP G, RVP GSP či RVP DG

Na vysokých školách se kromě digitalizace řeší také otázka, jak podporovat zaměstnanost a neztratit krok s pracovními nároky budoucnosti. Proto by vysoké školy měly podle NPO z poskytnutých financí zvyšovat kapacity, přizpůsobit studijní programy novým formám učení a modernizovat vzdělávání v oblasti lékařské a farmaceutické vědy. Konkrétní zadání představuje i milník v podobě vzniku minimálně 20 nových profesně zaměřených studijních programů a také patnácti studijních programů v oborech, které se rychle rozvíjí.

Komponenty NPO pro oblasti MŠMT (v mil.Kč)				
ukazatel	2022 SR	2022 SRZ k 24.8. 22	2022 SK k 24.8.22	2023 SR
kapitálové výdaje (jednorázové investiční akce)				
NPO Adaptace kapacity a zaměření školních programů		211,5	211,5	
NPO Excel. VaV v prior. oblastech veř. zájmu ve zdravot.	100	74,8		
běžné výdaje				
NPO Adaptace kapacity a zaměření školních programů	2 200,0	2 060,0	372,5	2 000,0
NPO Inovace ve vzdělávání v kontextu digitalizace	1 423,0	1 583,4	1 454,7	1 477,2
NPO Excel. VaV v prior. oblastech veř. zájmu ve zdravot.	1 000,0	788,5	147,5	1 706,4

PROČ SE V CHYSTANÉM ROZPOČTU NEVYPLATÍ ŠETŘIT NA VZDĚLÁVÁNÍ

Druhým významným zdrojem financí je Operační program Jan Amos Komenský, který do škol přináší podpůrné pedagogické profese, další vzdělávání pedagogických pracovníků a také podporuje většinu progresivních postupů, jež v současné době od školství očekáváme. Patří mezi ně například:

- Personální podpora:
 - Školní asistent ZŠ, školní speciální pedagog, školní psycholog, sociální pedagog, kariérový poradce, dvojjazyčný asistent
- Osobnostně sociální a profesní rozvoj pracovníků ve vzdělávání:
 - Vzdělávání pracovníků ve vzdělávání, spolupráce pracovníků ve vzdělávání
- Inovativní vzdělávání žáků v ZŠ
- Podpora žáků s odlišným mateřským jazykem
- Spolupráce s rodiči žáků ZŠ a veřejností: odborně zaměřená tematická a komunitní setkávání v ZŠ

Pro MŠ a ZŠ nabízí OP JAK ve výzvě šablony 9 miliard Kč, pro SŠ a VOŠ 2 miliardy Kč.

Vysoké školství

Vysoké školství je dlouhodobě podfinancované. Z pohledu EDUinu jako aktéra vzdělávací politiky je nutné zaměřit se na financování odborných asistentů (doktorandů) a vysokoškolských pedagogů obecně, protože například z pohledu učitelské přípravy je špatným příkladem vzdělávat budoucí pedagogy v přeplněných aulách frontální výukou. Přednášky navíc nejsou vždy kvůli nedostatku kapacit doprovázeny semináři pro menší okruh studentů a opravovat domácí cvičení 150 studentů není alternativní řešení. Aktivní vzdělavatelé chtějí učit kvalitně, ale není jim to umožňováno.

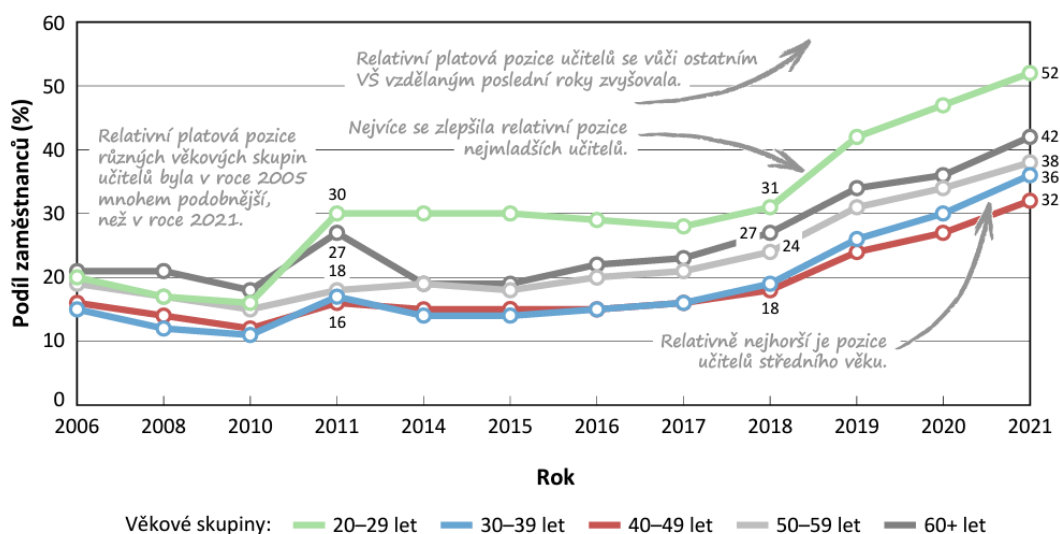
Regionální školství: platy pedagogů a nepedagogů

Výše učitelských platů rozhodne o atraktivitě učitelské profese a o tom, zda se bude zvyšovat podíl stárnoucích učitelů (v roce 2011 bylo 17 % učitelů starších 55 let, v roce

PROČ SE V CHYSTANÉM ROZPOČTU NEVYPLATÍ ŠETŘIT NA VZDĚLÁVÁNÍ

2020 to bylo již téměř 27 %) nebo přestanou z profese mizet učitelé ve středních letech, kteří jsou nejvíce znevýhodněni platovým ohodnocením podle „délky služby“ a nikoliv podle kvality vykonané práce. Studie IDEA potvrzuje, že 2/3 učitelů ve středním věku (30–39 let) mají nižší platy než jejich vysokoškolsky vzdělaní vrstevníci.

Graf 2: Podíl VŠ vzdělaných zaměstnanců s platem nižším než průměrný učitel ZŠ (v %)

[zdroj: IDEA - Platy učitelů v roce 2021: vrchol dosažen a co dál?](#)

Souvislost platu a zájem o pedagogickou profesi: mladí lidé se díky penězům o profesi začínou zajímat, výhled platů musí být věrohodný. Společnost musí mít povědomí, že relativní platy jsou jistota, na kterou se nesahá. Před vládou A. Babiše tu byla permanentní nejistota a tento typ debat se opět vrací.

Daniel Münich, [IDEA Talks, 22. 9. 2022](#)

Podle predikce důvodové zprávy ZoPP a materiálu Ministerstva financí „Příprava státního rozpočtu České republiky na rok 2023 a střednědobého výhledu na léta 2024 a 2025“, předloženého k projednání vládě ČR, se průměrný plat pedagogických pracovníků

PROČ SE V CHYSTANÉM ROZPOČTU NEVYPLATÍ ŠETŘIT NA VZDĚLÁVÁNÍ

v roce 2023 nebude zvyšovat a bude na úrovni 110 % průměrné hrubé měsíční mzdy v národním hospodářství. Účinnost článku zajišťujícího finanční prostředky pro mzdy učitelů je navrhována od 1. 1. 2024.

Finanční odhady navyšování mezd ped. pracovníků z důvodové zprávy novely zákona o PP ¹				
Rok	Odhad průměrné mzdy	Podíl predikované průměrné mzdy	Rozdíl oproti roku 2022	Náklady na dosažení stavu ²
2022 – aktuálně	45 406 Kč	115 %		
2022 – ideální stav	51 458 Kč	130 %	6 051 Kč	18 mld. Kč
2024	55 575 Kč	130 %	10 168 Kč	30, 5 mld. Kč

zdroj: [Shrnutí závěrečné zprávy RIA, s. 19-21](#)

Daniel Münich z think tanku IDEA každoročně hodnotí stav učitelských platů. Poslední [studii](#) komentoval v [pořadu](#) IDEA talks následovně:

- Nadtarifní složky platu tvoří 13–16 %, učitelé mají vyšší odměny než státní správa – hodnota narostla od r. 2017 o 10 %. Vedení škol má mnohem vyšší možnosti odměnit učitele než dříve.
- Jsme stále daleko od slibu programového prohlášení vlády s hodnotou platu 130 % průměrné mzdy ČR. U nadtarifních složek byl závazek udržení 20 %, což je podle Münicha přehnané a bude těžké udržet současných 16 %, protože zatím každé navýšení tarifní složky šlo na úkor odměn.

¹ Jedná se odhad, neboť nemáme údaje o konečné výši průměrné mzdy za rok 2022 a přesné odhady budoucnosti jsou komplikovány ekonomickou situací i nestálým počtem pedagogických pracovníků.

² U výpočtu nákladů počítá důvodová zpráva s aktuálním počtem ped. pracovníků v regionálním školství (cca 185 tis.).

PROČ SE V CHYSTANÉM ROZPOČTU NEVYPLATÍ ŠETŘIT NA VZDĚLÁVÁNÍ

- $\frac{2}{3}$ učitelů ve středním věku mají nižší platy než jejich vysokoškolsky vzdělaní vrstevníci.
- Důležité je udržet mzdy na stejné úrovni jako máme teď – navyšovat každý rok o 5–7 %. Nepřiblížíme se ideálu, ale nezhoršíme aktuální stav.
- V návrhu rozpočtu na začátku září nejsou peníze na navyšování platů ani na dodatečné pedagogické pracovníky na pokrytí nárůstu populačních ročníků a integrace. Tyto nezohledněné výdaje se pohybují v desítkách miliard..

Platy nepedagogických pracovníků jsou stejně závažným tématem jako platy učitelů ze dvou důvodů. Prvním z nich je, že tito zaměstnanci tvoří důležitou páteř školy, bez které se provoz budov neobejde. Například kvalita školního stravování se důležitostí v očích rodičů příliš nevzdaluje od samotného vzdělávání. Druhým důvodem je, že profese jako kuchařka ve školní jídelně nebo školník jsou mnohem více ohrožené chudobou a vzhledem ke zhoršující se ekonomické situaci je potřeba jejich situaci zohlednit.

Platy nepedagogických pracovníků vyvolaly v květnu 2022 [bouřlivé debaty](#) zahrnující variantu stávků zaměstnanců. Po jednání se zástupci odborů a ministr školství shodli na navýšení financí, avšak ze strany MŠMT nepadlo konkrétní číslo. Tabulka představuje platové třídy neped. pracovníků, do nichž se podle MŠMT řadí vybraní pracovníci následovně:

- uklízeč (1–2)
- školník (3–8)
- kuchař (4–7)
- vedoucí školní jídelny (7–11)
- účetní (6–10)
- ekonom (7–11)
- školní asistent (10–12)
- správce ICT (7–11)
- tlumočník (10–13)

PROČ SE V CHYSTANÉM ROZPOČTU NEVYPLATÍ ŠETŘIT NA VZDĚLÁVÁNÍ

Platový stupeň	Počet let praxe	Platová třída												
		1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
1	do 1 roku	11030	11850	12710	13650	14660	15770	16980	18300	19730	21260	22980	24770	26730
2	do 2 let	11370	12230	13130	14120	15200	16330	17560	18950	20400	22010	23780	25630	27690
3	do 4 let	11740	12650	13570	14590	15700	16890	18180	19610	21130	22800	24660	26560	28680
4	do 6 let	12120	13050	14040	15080	16250	17480	18810	20300	21870	23610	25510	27480	29690
5	do 9 let	12550	13500	14510	15600	16800	18080	19470	21010	22640	24440	26410	28480	30760
6	do 12 let	12980	13950	14990	16120	17380	18690	20150	21770	23430	25290	27360	29500	31860
7	do 15 let	13400	14440	15510	16690	17970	19350	20840	22520	24290	26200	28340	30560	33000
8	do 19 let	13850	14920	16050	17250	18600	20020	21560	23310	25140	27120	29340	31670	34190
9	do 23 let	14310	15420	16600	17850	19250	20720	22330	24130	26020	28100	30380	32790	35420
10	do 27 let	14830	15970	17170	18470	19930	21450	23090	25000	26960	29090	31470	33980	36710
11	do 32 let	15310	16490	17770	19110	20640	22210	23940	25910	27920	30150	32610	35200	38030
12	nad 32 let	15850	17070	18390	19770	21370	22990	24780	26830	28920	31240	33790	36470	39420

Mzdy nepedagogických pracovníků podle dat IPSV:

Graf obsahuje data Informačního systému o průměrném výdělku, konkrétně medián hrubé měsíční mzdy v prvním pololetí roku 2019, 2020 a 2021.

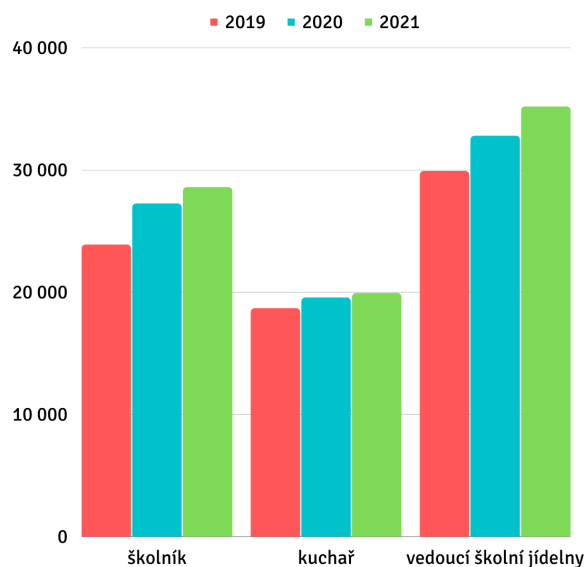
V 1. pol. roku 2021 byly mediány hrubé měsíční mzdy vybraných pracovníků následující:

Školník – 28 587 Kč

Kuchař – 19 916 Kč

Vedoucí šk. jídelny – 35 184 Kč

Data IPSV obsahují na rozdíl od fixních tabulek MŠMT také odměny, příplatky a náhrady.

PROČ SE V CHYSTANÉM ROZPOČTU NEVYPLATÍ ŠETŘIT NA VZDĚLÁVÁNÍ

Zároveň mohou být zkrácena, neboť profese slučují do širších kvalifikací (např. školník ve skupině Správci objektů).

Optimalizace vzdělávací soustavy pro úspory a navýšení kapacit

Úspory jsou příležitostí pro optimalizaci vzdělávací soustavy, která obzvlášť ve středním školství začíná trpět na nedostatky kapacit, obzvlášť u široce zaměřených vzdělávacích oborů s maturitou. Neperspektivní či neatraktivní obory lze rušit, nahrazovat nebo slučovat. Inspirativním [příkladem](#) je kraj Vysočina, kde došlo k rušení VOŠ a transformaci na VŠ s bakalářskými studijními programy. Podobné intervence se stávají populární i na středních odborných školách, kde vznikají lycea jako forma atraktivnějšího oboru s maturitou a perspektivou studia na vysoké škole.

„Stává se, že v nezdravotnických oborech končí ve třetím ročníku vyšší odborné školy (VOŠ) třeba jenom pět studentů. A to i přes to, že jich v prvním ročníku nastupovalo dvacet pět. Žáci často berou VOŠ jako překlenovací dobu, než se dostanou na nějakou vysokou školu. Pro studenty jsou totiž lákavější bakalářské obory na vysokých školách. Za kratší časový úsek totiž dosáhnou vyššího stupně vzdělání. Navíc bakalářské obory jdou studovat dálkově a zvládají to tak i lidé při práci.“
Jan Břížďala, radní pro školství kraje Vysočina, [idnes.cz](https://www.idnes.cz)

Nezapomínejme na data budoucnosti

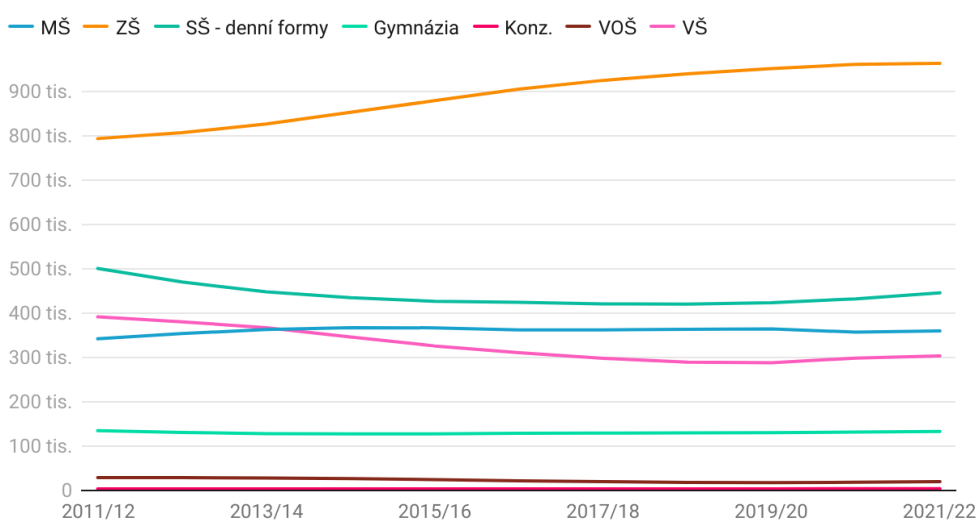
Počet žáků a studentů se aktuálně zvyšuje ([graf](#)) a musí se tomu přizpůsobovat i rozpočet MŠMT. Zpráva k návrhu zákona o státním rozpočtu České republiky na rok 2023 proto uvádí:

V kapitole Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy dochází v úseku regionálního školství k navýšení počtu míst o 5 739 a prostředků na platy o 2 894 mil. Kč, a to z důvodu očekávaného růstu výkonů a vyššího počtu dělených hodin výuky (dopady

PROČ SE V CHYSTANÉM ROZPOČTU NEVYPLATÍ ŠETŘIT NA VZDĚLÁVÁNÍ

využívání zákonné úpravy PHmax³). Na nárůst počtu dětí, žáků a studentů v regionálním školství ÚSC ve školním roce 2022/2023 a využití větší míry dělení hodin v rámci zvyšování kvality vzdělávání je rozpočet kapitoly posílen o 3,9 mld. Kč, včetně počtu zaměstnanců (o 5 739 míst, z toho 4 718 pedagogických pracovníků)

Počet žáků a studentů 2011-2021

Zdroj: MŠMT - SIMS, tab. F_11, MŠMT - Statistické údaje o vývoji regionálního školství v časové řadě • Vytvořeno nástrojem Datawrapper

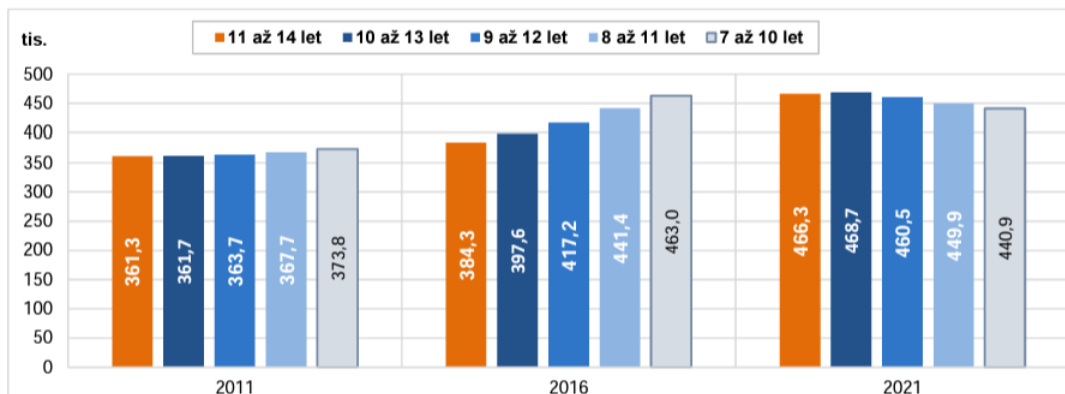
Základní školy – predikce

ČSÚ, Školy a školská zařízení 2021/22, s. 38: Další tři školní roky by dle mladších věkových skupin obyvatel ČR mělo docházet k mírnému růstu počtu žáků. Nutno však dodat, že záleží také na počtu udělených odkladů, počtu žáků opakujících ročník, ale také míře migrace, aktuálně zejména na počtu žáků z Ukrajiny v českých školách.

³ Od roku 2020 jsou školy financovány nikoliv podle počtu žáků, ale podle odučených hodin.

PROČ SE V CHYSTANÉM ROZPOČTU NEVYPLATÍ ŠETŘIT NA VZDĚLÁVÁNÍ

Graf 2.14 Populační vývoj - počet obyvatel ČR uvedeného věku k 1. červenci vybraných roků

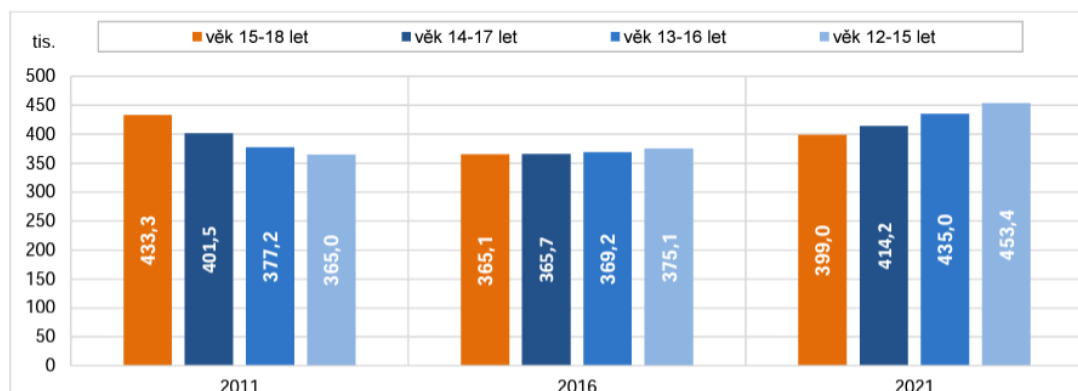

Zdroj: ČSÚ

Střední školy - predikce

ČSÚ, Školy a školská zařízení 2021/22, s. 61: Vzhledem k demografickému vývoji lze očekávat, že i v dalších letech počet žáků středních škol poroste – viz graf 3.2, kde oranžový sloupec značí počet obyvatel ČR ve věku obvyklém pro denní studium střední školy a následující tři modré sloupce počet obyvatel ČR o rok až tři mladších, kteří budou střední školy pravděpodobně navštěvovat v nejbližších letech.

Graf 3.2 Populační vývoj - počet obyvatel ČR uvedeného věku k 1. červenci vybraných roků

Zdroj: ČSÚ